

Гутник В.М.,

*к.пед.н., ст. викладач кафедри німецької філології та перекладу і прикладної лінгвістики Київського національного лінгвістичного університету,
Україна, м. Київ*

ВСТУПНИЙ ФОНЕТИЧНИЙ КУРС: СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ

Інтеграція України до європейського освітнього простору, міжкультурні контакти та співробітництво зумовлюють *необхідність* досконалого володіння іноземними мовами (ІМ), отже підготовки висококваліфікованих фахівців у цій царині.

Необхідною умовою здійснення ефективної міжкультурної комунікації є володіння нормативною вимовою ІМ. Фонетичний аспект мовлення був предметом розгляду багатьох наукових досліджень, адже його можна вважати характеристикою особистості, своєрідною “звуковою візиткою”. За вимовою носії мови можуть визначити рівень освіти людини, її соціальний стан і навіть деякі риси її характеру [7, с.16]. Погана вимова може спричинити не тільки труднощі під час акту комунікації (вимушені повтори, запитання чи репліки), а й небажання спілкуватись з фонетично некомпетентним мовцем.

Проте думки щодо необхідності приділяти увагу фонетичній правильності мовлення дотримувались не всі фахівці. У Західній Європі до початку 80-их років місце фонетики серед інших мовних аспектів визначалось як місце “*нерідної дитини в сім’ї*” [8].

У Східній Європі фонетика традиційно була предметом вивчення на факультетах іноземних мов педагогічних вищих навчальних закладів (ВНЗ) та університетів. У цих ВНЗ завжди приділялась увага фонетичній правильності мовлення. Л. В. Щерба звертав увагу фахівців на важливість фонетично коректної вимови, він вважав першочерговим завданням навчання диференціації правильної та неправильної вимови, а також нормативної артикуляції звуків. Навчання вимови, на його думку, має передувати роботі над іншими аспектами, інакше завчені мовленнєві зразки будуть вимовлятись некоректно, що зумовить необхідність переучування, отже марної витрати часу та зусиль [5, с.7]. Таким чином він обґрунтував необхідність проведення **вступного фонетичного курсу** (ВФК).

Вступні фонетичні курси стали невід’ємною складовою частиною навчання іноземних мов, починаючи з кінця 30-х років [3, с.51]. Саме в цей час були створені перші курси, поява яких була зумовлена відсутністю у студентів сформованих артикуляційних навичок, що ускладнювало роботу студента на занятті з ІМ.

Вже існуючі курси різняться між собою цілями, характером, змістом та спрямованістю – кожен з них був породженням свого часу. Особливу

вихою у викладанні фонетики стало визнання провідним комунікативного методу. Це внесло корективи у питання організації та проведення ВФК, а також в укладання відповідних навчально-методичних матеріалів. Докомунікативний період у історії ВФК визначався впливом аспектного викладання ІМ. Зарубіжна методика викладання ІМ майже не мала досвіду аспектного викладання. У мовних ВНЗ країн радянського та пострадянського простору завжди переважало аспектне викладання, за винятком навчання другої ІМ. Таким чином, у навчальному процесі було передбачено заняття, під час яких студенти працювали лише над фонетичною чи граматично стороною мовлення.

З метою виявлення недоліків ми проаналізували 26 вступних фонетичних / корективних курсів, які використовувались у навчальному процесі з 1958 року по нинішній час [1, с.45-52], за відібраними нами критеріями: *ціль курсу, його характер, спосіб організації навчального процесу, зміст курсу, комунікативна, професійна спрямованість, зорієнтованість на формування навчальної автономії.*

Здійснивши аналіз, ми дійшли висновку, що вимогам до сучасного ВФК за кожним із визначених нами критеріїв відповідають від 4% до 25% проаналізованих джерел. Це зумовлює необхідність розроблення оптимальної моделі курсу, яка б відповідала вимогам Типової програми [6] та сучасному баченню процесу навчання та вивчення ІМ.

Доцільність і необхідність проведення такого курсу сьогодні визначається неформованістю у випускників загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) автоматизованих артикуляційних та інтонаційних навичок.

Згідно з результатами проведеного нами опитування, в якому брали участь 120 студентів семи українських ВНЗ, було встановлено, що 37% (2007) і відповідно 21% (2008) респондентів під час навчання у ЗНЗ над вимовою не працювали зовсім. 40% опитаних (2007) працювали над вимовою час від часу, у 2008 році цей показник становив вже 51%. Результати опитування, проведеного у 2013–2017 роках (участь брали 87 студентів Київського лінгвістичного університету), свідчать про збільшення кількості “фонетично слабких” абітурієнтів: **59,4%** учнів українських ЗНЗ не працюють над вимовою взагалі [9, с.220]. Перед проведення ВФК першокурсникам було запропоновано оцінити свою вимову: 2% опитуваних визначили її як “відмінну”, 11% як “добру”, 37% як “задовільну” і **50%** як “**незадовільну**” [9, с.220].

Результати опитування свідчать про гіпертрофоване розуміння вчителями ЗНЗ принципу апроксимації, що в свою чергу спричинює **фосилізацію** ненормативних і деформованих артикуляційних та інтонаційних навичок. Це значно ускладнює навчальний процес тим, що потребує часу та зусиль на їх деавтоматизацію. Профілактика виникнення таких недоліків та методи і способи їх усунення мають визначати специфіку змісту та характеру ВФК, проте це не знаходить відображення у існуючих курсах.

Беручи до уваги таку специфіку фонетичного курсу, більш доцільним та емким ми вважаємо термін “**вступний корективний курс**” (ВКК) і визначаємо його як відносно автономний курс, метою якого є **формування фонетичної компетентності** (ФК) як складової іншомовної комунікативної компетентності (ІКК), що ґрунтується на основі знань про фонетичну систему мови в цілому й фонетичній усвідомленості, та **деавтоматизація ненормативних фосилізованих** фонетичних навичок, сформованих під час навчання у школі, і їх **корекція**. Метою такого курсу має бути формування ІКК з акцентом на її складову – фонетичну компетентність. Згідно з сучасним розумінням комплексності таких ВКК має забезпечувати формування усіх мовних і мовленнєвих компетентностей, а також передбачати інтегроване або безаспектне навчання та вивчення ІМ. Такий курс має сприяти формуванню навчальної автономії студента, що є запорукою його подальшої успішної роботи над удосконаленням ФК і самореалізації як фахівця, й як особистості. Професійна спрямованість ВКК дає змогу говорити про початок формування професійних слуховимовних вмінь та навичок, а також фонетично-методичних вмінь [4, с.5] вже під час його проведення.

Беручи до уваги досліджені особливості формування ФК на початковому ступені навчання та вивчення ІМ, нами було розроблено і описано модель процесу формування цієї компетентності у комунікативному ВКК за параметрами: об’єкт вивчення, мета навчання, суб’єкти навчання, очікуваний результат навчання, ступінь навчання, навчальна дисципліна, у межах якої побудована модель, засоби навчання, поетапна реалізація моделі навчання, контроль результату навчання. Реалізація розробленої моделі розрахована на 94 аудиторні години, з яких 80 годин відводяться на практичні аудиторні заняття, 10 годин на заняття типу “плато”, метою яких є повторення та систематизація навчального матеріалу, 2 години на вступне мотиваційне, 2 години на заключне заняття. Структура моделі, яка являє собою один цілісний модуль, містить 40 занять, десять підциклів, п’ять “плато”, п’ять циклів [2, с.206].

Всі теоретичні та практичні напрацювання відображено в укладеному нами вступному корективному курсі для студентів германістів (німецька мова) – “[fo’ne:tik] – cool!”. Розроблена модель процесу формування ФК на початковому етапі навчання та вивчення ІМ може бути використаною для розробки сучасних фонетичних курсів та комплексів вправ, що використовуються на подальших етапах оволодіння ІМ.

Література

1. Гутник В.М. Характеристика та аналіз фонетичних курсів / В.М. Гутник // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць. – Вип. XLVI / За заг. ред. проф. В.І. Сипченка. – Слов’янськ: СДПУ, 2009. – С.41-52.

2. Гутник В.М. Формування фонетичної компетенції у майбутніх учителів німецької мови у комунікативному вступному корективному курсі : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / В.М. Гутник. – Київ, 2017. – 399 с.

3. Михайлова О.Э. Методика обучения произношению на специальных факультетах пединститутов. – М.: учеб. пособие / О.Э. Михайлова. – М.: МГПИ, 1980. – 161 с.

4. Перлова В.В. Методика формування у майбутніх учителів англійської мови професійно орієнтованих слухо-вимовних навичок: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.13.00.02 “Теорія та методика навчання : германські мови” / В.В. Перлова. – К., 2007. – 24 с.

5. Щерба Л.В. Значение вводного курса. Вступительная статья к вводному курсу фонетики немецкого языка И.П. Сунцовой. / Л.В. Щерба // Вводный курс фонетики немецкого языка. – М.: Изд-во литературы на иностр. языках, 1958. – С. 15.

6. Borisko N., Gutnik W., Klimentjewa M. u. a. Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen Hochschulen. – К.: Ленвіт, 2004. – 256 S.

7. Dieling H., Hirschfeld U. Phonetik lehren und lernen. Fernstudieneinheit 21. – Kassel-München-Tübingen: Langenscheidt, 2000. – 200 S.

8. Göbel H., Graffmann K. Ausspracheschulung Deutsch. – Bonn: Inter Nationes, 1988. – 215 S.

9. Gutnyk W. Phonetische Fehler: Fossilierung und Beseitigung / W. Gutnyk // Germanistik in der Ukraine. – Jahrgang 12. – Kyjiw: Verlagszentrum der KNLU, 2017. – S. 219-226.

Логвіна-Бик Т.А.,

*к.пед.н., доцент кафедри ботаніки і садово-паркового господарства
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького,*

Бик Н.В.,

*студентка 3 курсу, спеціальність «Практична психологія» ІНІСІТМО
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького,*

Україна, м. Мелітополь

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Педагогічна технологія функціонує як наука, що досліджує найраціональніші шляхи навчання, і як система способів, принципів і регулятивів, які застосовують у навчанні, і як реальний процес навчання. Не менш поширений погляд на неї як на стратегію, конструкцію, алгоритм дій педагога, організацію педагогічної діяльності. Створення нової технології,